תורה אור

מסורת הש"ס

מתני' *אין *פודין לא בעגל ולא בחיה לא בשחוטה ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי ורבי אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה ואוסר בכוי מפני שהוא ספק, נתנו לכהן א] אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תחתיו :

גמ' מתני' מני בן בג בג היא דתניא בן בג בג אומר נאמר כאן שה ונאמר להלן שה מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות הללו אי מה להלן *זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה ת"ל תפדה, תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפי' כל הני נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה. *איבעי' להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר' מאיר לא תיבעי לך דכיון דאר"מ בן פקועה טעון שחיטה, שה מעליא הוא, אלא כי תבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבישרא בדיקולא דמי או דלמא כיון דהשתא מיהא רהיט ואזיל שה קרינא ביה, מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתיך דילפת מפסח, אי מה להלן *זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה תפדה ריבה, אי תפדה תפדה ריבה אפילו בן פקועה נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה. איבעיא להו מהו לפדות בנדמה אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך השתא בכלאים פרקינן בנדמה מיבעיא, כי תיבעי לך אליבא דרבנן בכלאים הוא דלא פרקינן בנדמה פרקינן או דלמא ל"ש ת"ש פרה שילדה מין עז אין פודין הא רחל שילדה מין עז פודין, מני אילימא ר' אליעזר הא בכלאים נמי פרקינן אלא לאו רבנן היא, לא, לעולם ר' אליעזר, היא גופה קמ"ל דפרה שילדה מין עז אין פודין לא תימא זיל אבתריה דידיה והאי עז מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה והאי עגל הוא, ת"ש דתני רבה בר שמואל איזהו כלאים רחל שילדה מין עז ואביו שה ואביו שה, כלאים הוא נדמה הוא אלא איזהו דמי לכלאים דשויוה רבנן כי כלאים רחל שילדה מין עז ואביו שה למאי, אי לקדשים מהיכא דממעט כלאים מהתם ממעט נדמה דתניא שור או כשב (א) פרט לכלאים ב] או עז פרט לנדמה ג] אי לבכור אך בכור שור אמר רחמנא עד שיהא הוא שור ובכורו שור (א) אלא למעשר תחת תחת מקדשים גמר אלא לפטר חמור, לא לעולם למעשר וכגון שיש בו מקצת סימנין מהו דתימא העברה העברה מבכור גמר קמ"ל תחת תחת מקדשים גמר. איבעיא להו מהו לפדות בפסולי המוקדשין אליבא דר"ש לא תיבעי לך כיון דאמר מותר בהנאה חולין הוא כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה דאמר אסור בהנאה מאי כיון דאסור בהנאה אין איסור חל על איסור או דלמא כיון דלא תפיס פדיונו אפקועי איסורא בעלמא הוא אמר רב מרי בריה דרב כהנא מי זוטר מאי דכתיב בהו כצבי וכאיל מה צבי ואיל אין פודין אף פסולי המוקדשין אין פודין, השתא דאתית להכי
לר'

א) [לקמן יז. מ.] חולין לח: נדה מא. ב"ק מז: ב) [לעיל ה: וש"נ]

מתני' לא בחיה · צבי ואיל : ולא בשחוטה · ואפי' (ב) שה שחוט : טריפה · (ג) שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה : כלאים · תיש הבא על הרחל : כוי · ספק חיה ספק בהמה : מפני שהוא שה · דבין רחל ובין [א] עז קרויין שה : נתנו לכהן · הפטר חמור (ד) :

גמ' להלן · בפסח : לכל השמות · שבמשנתנו הפסח אינו בא עגל וחיה דכתיב (שמות יב) שה מן הכבשים ומן העזים ולא שחוט דבעינן שחיטה לשם פסח ולאיש נמי לא דכלאים אין קריבין לגבי מזבח כדקתני לקמן שור וכשב פרט לכלאים : בן פקועה · שנמצא חי בבהמה שחוטה : פלוגתא דר"מ ורבנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עד·) : בדיקולא · קלתא כלומר כשחוטה דמי ואין פודין בשחוטה : או דלמא ט' · וכל הנך אין פודין דאמור במתניתין שלא בשוין קאמרינן דאי בשוין אפי' בשלקי שרי : בן פקועה פסול לפסח דאינו קרב למזבח דתניא בפ' שני דשחיטת חולין (דף נח:) כי יולד פרט ליוצא דופן : שה מאי אהני ליה · ומסתברא למעוטי בן פקועה דכשחוט דמי ולא שה הוא, והפדה מרבי' בעל מום ונקבה ובן שתי שנים דשה נינהו : בכלאים · דתרי מיני הוא פרקינן דקתני במתניתין ר"א מתיר בכלאים: פרה שילדה מין עז אין פודין· דעגל הוא : בכלאים (ה) פריקין · וכ"ש בנדמה וצ"ל למיתנייה : היא גופה איצטריכא ליה · ולא משום [ב] דוקיא אתא : כלאים הוא · בתמיה הא נדמה הוא : למאי · קאמר דשוייה רבנן לנדמה כי כלאים : אי לקדשים · שלא יקרב לגבי מזבח צ"ל למתנייה לנדמה בכלאים כי היכי דפשיטא לן בכלאים פשיטא לן בנדמה : אי לבכורה · לאשמועי' דלא קדוש בבכורה [ג] ככלאים פשיטא דהא בכור שור כתיב והדיא אימעוט : אי למעט ממעשר · דכי היכי דכלאים לא מעשרין אף נדמה לא : פשיטא · תרוייהו מחד קרא נפקי תחת תחת כתיב הכא תחת השבט וכתיב בקדשים תחת אמו מה התם נדמה וכלאים לא כדממעטינן לעיל אף מעשר כלאים ונדמה לא : לפטר חמור · דלא פרקינן ביה פטר חמור כי כלאים : מקצת סימנים · דאמו : העברה העברה · כתיב הכא יעבור תחת השבט וכתיב בבכור והעברת פטר רחם מה בבכורה חייב כדאמרן ואם יש בו מקצת סימנין חייב אף מעשר נמי ליהוי חייב : קמ"ל · דדין כלאים אית ליה דתחת תחת גמר מקדשים כי היכי דלמזבח לא קרב כדאמר בריש פירקין (דף ה:) מום קבוע הוא ליטחט עליו, במעשר נמי לא קדוש: פסולי המוקדשין · שנפדו ויצאו לחולין: כיון דאמר · פטר חמור מותר בהנאה קודם פדיון חולין הוא הפטר חמור ויכול לפדותו בה דליכא למימר איסור חל על איסור : אין איסור · פטר חמור חל על איסור דבהמת פסולי המוקדשין אית בה קדושה אפי' לאחר פדיון לאסורי בגיזה ועבודה ד] : דלא תפיס פדיונו · שהשה הניתן תחתיו אין בו משום קדושה : צבי ואיל · כתיב בפסולי המוקדשין דכתיב (דברים יב) רק בכל אוה נפשך וגו' ובפסולי המוקדשין מדבר :
נר'

הוא מעורב ברוב ה] אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו קרי ליה חיוב על פטור ועוד דכי משני קסבר אין קנין אבתר דקנה מן הממורח מן העובד כוכבים דרוב עמי הארץ מעשרים הן ו] לא שייך אלא אחר מירוח ואין לתמוה[ד] לאחר כוגיא דמנחות מנא *לן להש"ס דפליגי במירוח העובד כוכבים פוטר דלמא ביש קנין ואין קנין פליגי י"ל א"כ קשה דר"מ *דמדקאמר ר"מ *תורמין משל כל על של כל א"כ קסבר אין קנין ובפ"ק דע"ז (דף כא·) דאמרי' יש קנין גבי אין משכירין להם שדות משום דמפקע להו ממעשר והא דמוקי [ה] ירושלמי ביש קנין ואין קנין לטעם דלא מפרש טעמא דמתניתין דע"ז משום הפקעת מעשר ועוד יש לדקדק מרבי יהודה דאמר במנחות (דף סו:) תורמין משל כל על של כל ופ'[ו]המקבל (ב"מ דף קא·) קסבר יש קנין לפירוש ר"ת בההיא דהמקבל שדה אבותיו מן העובד כוכבים וההיא דע"ז יש [ז]לפרש הפקעה בע"א : **רבי** אליעזר מתיר בכלאים · ר' אלעזר גרסינן ולא גרסינן רבי אליעזר וכן מוכח במרובה (ב"ק דף עח·) דאמר ר' אלעזר ז]דמתיר בכלאים [ח]מפני שהוא שה דאינו אלא להוציא כלאים למאי הלכתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ודלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כבשים ושה עזים נפקא וכל שכן דלא כר' אליעזר דשרי לעיל בפירקין ח] אלמא דרבי אליעזר פליג על רבי אלעזר ור' אליעזר בר פלוגתיה דרבי יהושע : **קא** משמע לן תחת תחת [ט]מקדשים גמר · וא"ת למה לי בבכור עד שיהא הוא שור ובכורו שור נילף העברה העברה ממעשר וי"ל משום דכתיב אך לחייב מקצת סימנין דומין לאמו לכך צריך למעט נדמה בההוא קרא דנשמע מינה אמאי קאי אך ומיהו להוות תנא דממעט לעיל נדמה מפטר חמור הרי זמני וגלי לן בקדושת דמים וה"ה לקדושת הגוף לפי טעם זה לא הוה מצי למדרש מקצת סימנים מאך ושמא נפקא ליה מקרא אחרינא : **מה** צבי ואיל אין פודין וכו' · עוד יש דרשא בפ' שני (לקמן דף טו.) מצבי ואיל דפטור להו ממתנות ואי לאו מיעוטא דקרא הוה שרי חלבו ופטר להו מאותו ואת בנו וא"ת [י]היכי עבדינן כל הנך דרשות דפרק כל פסולי (לקמן דף לג·) אמר תלתא צבי ואיל כהיכי ומייתי כל חד למילתיה ולא דרשינן מינייהו הך דרשות כלל* :

*) [ועי' היטב תוס' לקמן טו. ד"ה מה וכו']

רבינו גרשום

ולא בטריפה · כגון שנחתכו תליו מן הארכובה ולמעלה : ולא בכלאים · בשה הבא מעז ומרחל' ולא בכוי · הבא מן התיש ומן הצביה : ור' אלעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה · שאביו ואמו מין בהמה : נתנו לכהן · הפטר חמור : אין הכהן רשאי לקיימו' שלא יערפנו עד שיפריש הכהן שה תחתיו והוא שלו מפני גזרת הכתוב ואם לא תפדה וערפתו : נאמר כאן שה · תפדה בשה ונאמר להלן בפסח שה תמים זכר בן שנה : מה להלן פרט לכל השמות הללו · משום דפסח קדשים הוא ואמרינן גבי קדשים שור או כשב (לרבות) פרט לכלאים או עז פרט לנדמה כי יולד פרט ליוצא דופן : אף כאן · בהאי תפדה בשה פרט לכל השמות הללו : בן פקועה · שה חי שנמצא בבטן בהמה שחוטה : כבישרא בדיקולא דמי · וכשחוט הוא ואין פודין בו : דילפת שה שה מפסח ובפסח אמרינן פרט ליוצא דופן והיינו בן פקועה ומשום הכי אין פודין · אי מה להלן זכר כו' : בנדמה · היינו שאביו איל ואמו רחל אלא שדומה למין אחר : בנדמה מיבעיא · שהרי אביו ואמו מין אחד : האי פרה שילדה מין עז אין פודין דאמרינן עגל הוא · הא רחל שילדה מאיל מין עז פודין בו · וש"מ דאית ליה דפודין בנדמה א)מיבעיא: אמר לך רבי אלעזר מי קתני בברייתא' רחל שילדה מין עז הא לא קתני לה בהדיא אלא למידק מיניה הכי לרבי אלעזר אע"ג דאיכא למידק הכי הא לא איצטריך לאשמועינן דכיון דבכלאים פודין כ"ש בנדמה אלא האי גופיה ברייתא גופה אצטריך לאשמועי' דפרה שילדה מין עז אין פודין אתי' : לא תימא · דעז מעליא הוא ופודין בי אלא זיל בתר אימיה ועגל הוא ולא איירי בנדמה אלא בהאי גופא: אי זה כלאים רחל וכו' הכי תריץ ליה איזהו דומה לכלאים דאע"ג דלאו כלאים הוא דשוייה רבנן לאיסוריה ככלאים היינו רחל שילדה כמין עז דהאי לאו כלאים הוא אלא נדמה ואפילו הכי אסור בכלאים : ולמאי · קאמר דאסור מכלאים אי לקדשים לזבחים מאי קמ"ל דתני רבה בר שמואל (אי לקדשים דמכ') הא לא איצטריך לאשמועינן דמתיכא דמההוא קרא דממעט לכלאים מקדשים מהתם נמי איממעט נדמה מקדשים דתניא שור או כשב וכו' : ואי משום למעוטי נדמה מבכור הא נמי מקרא נפקא דכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור פרט לנדמה : ואי למעוטי ממעשר בהמה תחת תחת מקדשים גמר כתיב במעשר כל אשר יעבור תחת השבט וכתיב בקדשים תחת אמו מה התם פרט לנדמה אף במעשר נמי אלא לאו לפטר חמור איצטריך לאשמעינן דהא דתני רבה בר שמואל דאין פודין בנדמה ותפשום מהכא : לא לעולם · לא תפשום ולמעשר איצטריך למעוטי וכגון דיש בו מקצת סימן דומים לאמו : מהו דתימא · העברה העברה מבכור גמר כתיב במעשר כל אשר יעבור התחת השבט וכתיב בבכור והעברת כל פטר רחם מה גבי בכור אמרינן כי יש בו מקצת סימנין דומין לאמו חייב בבכורה אף במעשר נמי נימא דכי יש במקצת סימנין דליחייב במעשר : קמ"ל · דתני רבה בר שמואל דלא משום דתחת תחת מקדשים גמר : ואכתי לא ידעינן אי פודין אי לא פודין: פסולי המוקדשין · כגון בעל מום שנפדו כיון דאמר פטר חמור מותר בהנאה קודם פדייה חולין הוא שמותר בהנאה כחולין · ופריקנן בבהמה פסולי המוקדשין דכיון דמותר בהנאה אין כאן איסור חל על איסור דפסולי המוקדשין יש כאן איסור גיזה ועבידה כדאמר בפרק דלקמן תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב דהיינו עבודה חולב : אלא כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה וכו' · אין איסור פטר חמור דאסור בהנאה [חל] על איסור פסולי המוקדשים דאסור בגיזה ובעבודה הילכך אין פודין : או דילמא · כיון דלא אלים קדושת פטר חמור למיתפס פדיונו שיהא אסור בהנאה · והאי דהייבא רחמנא למיפרקיה אפקיעי איסורין בעלמא הוא כדי שיהא ניתר פטר חמור בהנאה ולא שתהא חלה קדושתו על פדיונו · הכי נמי אין איסורו חלה כלל על איסורי פסולי המוקדשים ואין [כאן] איסור חל על איסור ופודין בבהמה פסולי המוקדשין : ומי זוטר מאי דכתיב בהו · בפסולי המוקדשין בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו כצבי וכאיל והאי הטמא היינו בעל מום · מה צבי ואיל אין פודין בו כדתנן אין פודין לא בחיה : השתא דאתית להכי
אפילו

א) אולי צ"ל לא לעולם ר"א היא מי קתני וכו' :

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה א סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סי' שכא סעי' ב:

סב ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' יד טור ש"ע י"ד סי' יג סעי' ג:

נ"א דר"מ אדר"מ

סג ג מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה ט טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ד:

סד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

◆

שיטה מקובצת

א] אין הכהן רשאי לקיימו אלא רשאי לעורפו עד שיפריש שה תחתיו דנחשדו כהנים וכו' אין לכהן בגוף פטר של ישראל שום היתר לר' יהודה דאסור בהנאה ולר"ש שעובר כל שעה שאינו פודהו כמו ישראל' תוס' חיצוניות : ב] או עז פרט לנדמה · וא"ת תיפוק ליה דהוי מומא כדמשמע לעיל וי"ל דאצטריך לתמורה ואע"ג דחיילה על בעלת מום קבוע וא"ת ל"ל קרא תיפוק ליה דנילף בקדשים מבכור מג"ש דתחת תחת ויש לומר דאצטריך היכא דמקצת סימנים דומה לאמו דאז מחייב בבכורה וא"ת ולשתוק מאו למעט כלאים ושמעינן ליה מתחת תחת מבכור ובכור ידעינן מכ"ש מנדמה או מבנין אב דרבא וי"ל דאי לא הוה כתיב אלא חד או הו"א דאתא לרבות נדמה כמו או דכתיב גבי שביחה ומכירה(דהוה משמע) [כדמשמע] בפ' מרובה (דף עו) וא"ת ולשתוק מתרי או דכתיבי ומשור וכשב ועז ממעטינן כלאים ונדמה מתחת תחת דבכור וי"ל דאצטריך חד או למעט נדמה אף מקצת סימנים דומה לאמו דמרבינן גבי בכור ומדאצטריך למכתב מיהא חד או איצטריך למכתב איידך דלא נדרוש או לרבות כדמשמע בפרק מרובה וא"ת ולשתוק מבכור שור וכשב ושמעינן דנדמה לא קדיש מג"ש דתחת תחת מקדשים וי"ל כיון דאצטריך למכתב אך לרבות מקצת סימנין דומה לאמו כתב נמי בכור שור וכשב דאך לחודיה לא מצי למכתב' תוס' חיצוניות : ג] אי לבכור אך בכור וכו' ובכורו שור ותו לא איכפת לן אי הוי כלאים או לא ותימה לתר"ם מאיזורא דבפרק מרובה משמע דפשוט הוא למעט נדמה מבכור דקאמר אי לבכור תחת תחת יליף מקדשים אי נמי נדמה ממעט ליה כלאים מיבעיא לכ"נ לפרש דאך בכור אמר רחמנא וא"כ פשוט לו למעט נדמה בכור מכלאים והיאך תלי נדמה בכלאים דקאמר שהוא ככלאים' תוס' חיצוניות : ד] דאסירי בגיזה ועבודה' הלכך אין פודין או דלמא כיון דלא אלים קדושת פטר חמור למיתפס פדיונו שיהיה פדיונו אסור בהנאה והא דחייבת רחמנא למפרקיה אפקועי לאיסורא בעלמא הוא כדי להתיר הפטר חמור בהנאה ולא שתהיה קדושתו חלה על פדיונו הכי נמי (אין איסור חל על איסור פסולי המוקדשין) אין כאן איסור חל על איסור ופודין בבהמת פסולי המוקדשין דלא תפיס פדיונו וכו' : ה] אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו דפטור מטעם לקוח אפי' לפי' ר"ת ועוד מאי דקאמר שהיה לוקח מן העובד כוכבים או קרי ליה חיוב על הפטור או הפטור על החיוב וכו' : ו] לא שייך אלא אחר מירוח וההיא דפרק השוכר את הפועלים דדריש כנפשך שבעך מה נפשך אתה אוכל ופטור אף פועל אוכל ופטור מוקי לה בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר או לבית דבעל הבית עיניו במקתו ופריך ולוקח מדאורייתא מי מיחייב והתניא וכו' ומאי קשיא הא קודם מירוח מיירי דקא קני לה בעודה מחוברת בתאנה ועוד דע"כ קודם מירוח איירי דהא אין פועל אוכל בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר כדתנן התם והריב"ם מפרש אפכא מר"ת דלוקח קודם מירוח פטור אבל אם נתמרח ביד מוכר דחל עליו חיוב מעשר תו לא מיפטר בלקיחה והך דשמעתין יש ליישב כדפי' ויש להתמיה וכו': ז]ר"א מתיר בכלאים וכו': ח] אלמא דר"א פליג על ר' אליעזר בר פלוגתיה דר"י ומיהו נראה דדוקא קאמר דלא כר' יהושע אבל לר"א ניחא דלרבי יהושע דאסר ליה באכילה משה כשבים לא אצטריך בנין אב דרבא לומר שאין פודין בו אבל לר"א דשרי באכילה איצטריך שה דרבא לומר שאין פודין דילפינן משה דפסח אע"ג דלר"א שרי לפדות בשאר כלאים מפני שהוא שהולא ילפינן ליה משה דפסח אלא מרבינן ליה מתפדה תפדה ה"מ בכלאים דכולו טהור אבל בכלאים כי הבא שנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא אע"ג דשרי באכילה ילפינן משה דפסח ולא מרבינן ליה מתפדה דלענין פסח אפי' היה כולו דומה אמו לגמרי לא הוה מהכשר דכלאים גמור הוא וזה שנולד מן הטהור(ועיבורו מן הטמא] ככלאים דכבש ועז' כ"מ בתוס' כ"י ;
קמ"ל

הגהות הב"ח (א) גמ' ובכורו שור אי למעשר : (ב) רש"י ד"ה ולא וכו' כצ"ל : (ג) ד"ה טרפה כגון שנחתכו : (ד) ד"ה נתנו וכו' חמור עצמו כס"ד : (ה) ד"ה בכלאים נמי פרקינן :

הגהות צ"ק [א] מיני : [ב] דיוקא : [ג] בכלאים : [ד] לאחר כוגיא : [ה] בירושלמי כו' ואין קנין פליגי לטעמיה דלא : [ו] השואל : [ז] מפרשין : [ח] בכלאים שה דאינו אלא להוציא : [ט] ר"מ מקדשים : [י] ככל עבדי' כו' ונפ' כל פ'

נושא/מבנה
◇ איבעיא להו
סדרה של שאלות
מהו לפדות
1- בבן פקועה
2- בנדמה
3- בפסולי המוקדשין
4- [illegible] בבהמת [illegible]

בכל א' מהשאלות
הגמ' מביאה [illegible]
[illegible]

מבנה
△ נסיונות לפשוט
השאלה מהו לפדות
בנדמה △ : פודין
▽ : אין פודין

מבנה
◇ [illegible]
לפרשה למאי
קתני "איזהו דמי
לכלאים ושוויה
(רבנן כי כלאים..."

*הלשון בתוך < > סוגריים
אלו אינו
מדויק
ונראה
מאיזה
על כך
בתוך { } סוגריים
אלו